

SCHETS VAN EEN MODEL (1769)

Notaboekje Garemijn (M. C. Vande Walle de Ghelcke te Brugge)

De brugsche academie van 1765 tot 1775.

De *Vrije Oefenschool voor Teekenen en Schilderen* in 1720 tot stand gekomen, en in 1724 gesloten, werd in 1739 als *Academie van Teekenen, Schilder en Bouw Konsten* door Mathias De Visch heropgericht.

Bij die heroprichting mocht M. De Visch de hulp verkrijgen van talrijke kunstbeschermers, aan wie de titel van confrater der academie verleend werd. Onder hen prijkt van af het eerste jaar Jan Garemiijn (1).

De onvermoeibare stuwkracht van De Visch verleende weldra aan de academie een luister die haar in geheel Vlaanderen vermaard maakte. Zoowel het aantal leerlingen als de innerlijke gehalte steeg jaar om jaar, en de toekomst scheen de beste verwachtingen te rechtvaardigen, toen op 29 januari 1755 een brand de Poortersloge kwam teisteren en de heele verzameling kunstgewrochten der academie vernielen.

Hoe groot de ramp ook was, de academie had een te schitterenden bijval genoten om door dien tegenspoed tot de verdwijning te zijn gedoemd.

Onder de leiding van Philips de Schieter van Malstaepke, werden de noodige gelden tot het heroprichten ingezameld, onder vorm van schuldbekentenissen zonder intrest en bij loting uitbetaalbaar. De vroegere confraters werden met de nieuwe beschermers in een "jointe" verenigd, met verplichting voor de leden jaarlijks tien schellingen bij te dragen tot het uitkeeren der schuldbekentenissen. Deze "jointe" beleefde weldra een ongekenden bloei (2).

(1) Register van de Academie, f° 21 op het stadsarchief te Brugge.

(2) Vgl. Bijlagen II, Oorkonden, n° 1.

In minder dan een jaar was de schade hersteld. Op 6 November 1755, nog geen tien maanden na den brand kon de academie hare lessen opnieuw in haar lokaal geven. Een latijnsch jaarschrift opgesteld door den vader van P. Ledoulx herinnert nog heden aan die gebeurtenis: *UT PHOENIX EX CINERE SVO BRUGENSIVM DONO REVIVISCO.*

Onherstelbaar bleef niettemin het verlies der kunstschatten in de academie bewaard en op de eerste plaats de rijke verzameling schetsen en gedenkenissen door De Visch uit Italie en Parijs medegebracht. Deze laatste schijnt dit verlies niet te hebben kunnen vergeten; zijne gezondheid werd erdoor geknakt. Hij overleed op 23 April 1765.

Zes dagen later, den 29 April, benoemden de voorzitter en bijzitters van de jointe Jan Garemijn tot *directeur van d'interne police* of bestuurder (1).

De opvolger van De Visch stond voor een moeilijke taak. Zes en twintig jaren lang had deze laatste het bestuur in handen gehad; de academie was ten grooten deele zijn werk; ervaring en talent hielpen samen om hem een onbetwist gezag te verzekeren, en het meerendeel van zijn tijd had hij aan de academie geschonken.

Jan Garemijn kon bij het aanvaarden van die opvolging slechts op zijne beroemdheid en zijn werkkraft steunen. Ervaring op leergebied, in de academie althans, bezat hij niet; nooit had hij zich met bestuurlijke pleegvormen moeten bezighouden en zijne gaven als gezaghebber op collega's en leerlingen had hij nergens kunnen beproeven. Bovendien lieten de in aantal toenemende bestellingen hem weinig vrijen tijd, zoodat het van zijnentwege een echt waagstuk mocht heeten het aangeboden bestuursambt te aanvaarden. Want, benevens de beslommeringen en de verantwoordelijk-

(1) Zie Bijlagen I, Boekenschouw, n° II, en II, Oorkonden, n° II.

heid van het bestuur zou hij verplicht zijn geheel het winterseizoen persoonlijk les te geven en de lessen zijner collega's regelmatig na te zien. Indien Garemijn dan toch het bestuursambt aanvaardde, was het allerm minst uit geldbejag, daar hij slechts een jaarwedde van 35 pond grooten genoot, maar misschien uit aandenken aan zijn vriend M. De Visch en ongetwijfeld uit liefde voor zijn kunst.

Over de werkzaamheid van Garemijn in het bestuur der academie zijn wij bijzonder goed ingelicht, dank zij de notaboekjes die van hem bewaard bleven. Van de tien boekjes die er waarschijnlijk bestaan hebben, zijn er ons acht bekend geworden, en ze maken een omstandige kijk op dit tijdperk uit zijn leven mogelijk.

Wij leeren er Garemijn kennen als iemand die zorgvuldigheid, zuinigheid en stiptheid weet te paren aan offervaardigheid en toewijding.

Zorgvuldigheid blijkt reeds uit de uiterlijke bezichtiging van deze notaboekjes. Ze zijn allen van een klein formaat (h. 155 × b. 95 m/m), gevat in een kartonnen band of in een beschreven maar met bruine kleur overstreken perkament. Op ieder staat zijn naam en adres opgeteekend. In 1767, " Joannes Garemijn by Ste Walburge "; in 1768, is hij verhuisd en schrijft dan ook: " J. Garemijn wonende in de Grauwkerstraet "; in 1771, voegt hij er naar den trant van den tijd bij: " en sal betaelt worden als hij desen sal vinden en my t'huys brengen ".

De inhoud bekrachtigt ten volle den indruk van zorgvuldigheid. Met voorbeeldige stiptheid teekent hij op wanneer de opening der lessen plaats grijpt: " d'academie begonst het wyntersaysoen op den 23 October 1769". In 1766 voegt hij er de volgende opmerkingen bij:

" Dagen dat men niet en teekent: Alderzielendag, Kersavent, alle de kerstdagen tot Alderkinderendag incluyt, verkooren Maendag, de 3 vasten avent dagen ".

“ Te teekenen. October, ten 5 uren. January den 15ⁿ, quart na den 5 uren. February den 1ⁿ, ten 5 uren en aelf. Den 15 February, ten quart voor den 6 uren. Den 24 February, ten 6 uren, tot St. Josephsdagh ”.

Iederen dag worden de vele bizonderheden van het leven der academie met zorg aangeteekend. Op ieder blad staan in den linkerhoek de dagteekening en de uren gedurende dewelke de modellen in de lessen zitten; in den rechterhoek, leest men den naam van het model, met eronder het van vreemde bezoekers ontvangen drinkgeld en soortgelijke aanteekeningen. In het midden teekent Garemijn een schets, in rood of zwart kool van het model of van de compositie. Op het einde van het notaboekje stelt hij de afrekening met het model (1).

Als voorbeeld van een dergelijke afrekening, vinden wij in 1768-1769 :

“ Joan Percijn heeft gestaen voor model 77	
avonden, is in courant	L. 7-14-0
drinckgelt aen hem voor zijn	
nieuwjaar	L. 1- 9-0
drinckgelt van particulieren	0-12-3
	<hr/>
	9-15-3 courant ”

“ Jan Noost (<i>lees: Van Oost</i>) heeft begonst d'eerste	
mael te staen voor model den 15 December 1768	
en heeft 35 avonden gediend,	L. 3-10-0
voor syn nieuwjaar	L. 0-14-0
drinckgelt van particulieren	L. 0- 6-2
	<hr/>
	L. 4-10-2 gr. ”

Het levend model zat gewoonlijk drie avonden in dezelfde houding; de zittingen in dezelfde houding heet Garemijn een actie. Zorgvuldig teekent hij op ieder

(1) Het notaboekje van 1765-1766, het eerste dus, is bijzonder goed verzorgd.

blad schetsmatig de actie van het model, zoodat zijne notaboekjes een belangwekkende verzameling schetsen bevatten.

In het winterseizoen 1768-69 (van 25 Oktober tot 18 Maart) tellen wij aldus 38 actiën van ieder drie avonden. Het model Percijn zat tot den 17 December, dag waarop Garemijn aanteekeent "Percijn niet gestaen causa geincomodeert"; de onpasselijkheid van het model verergerde en de volgende dagen werd er "naer plaester geteeckent, causa sieckte Percijn". Intusschen had men een tweede model laten komen, een genaamde Van Oost, die ook na de genezing van Percijn aan het werk gehouden werd. Op het einde van het seizoen had Percijn 77 avonden gezeten en Van Oost 35 avonden.

Het aantal modellen blijkt echter gering te zijn. Gedurende het tijdperk 1765 tot 1775 ontmoeten we benevens J. Percijn en Van Oost, Jan Kleyn (1), Anthone Floré "wonende int Gottie", Pieter Percijn, Senten Besaet en een zekere Derijcke.

Wanneer de lessen zonder onderbreking hadden kunnen voortgezet worden en de leerlingen voldoende gevorderd waren, werd er tot het teekenen van een groep naar levende modellen overgegaan. Zoo lezen wij in 1767:

"Mardi, 10 février et cinq jours suivants, l'exposition d'un groupe à l'académie de peinture de Bruges. Percijn et Floré. Percijn heeft met de groupe nu 20 avonden gestaen en Floré met de groupe 40 avonden".

In 1768, teekenden de leerlingen naar een groep modellen "De Afdoening van het Kruis", en in 1770 een voorstelling van "Caïn en Abel".

(1) "Joannes Kleyn wesende het model, die sij dén bijnaeme gaeven van lang dinck, omdat hij een man was van lange statuus" wenschte M. de Visch, bij zijn huwelijk:

*Alle goe dingen int algemeyn
Wenscht u lang dinck alias Kleyn.*

Niet ieder jaar waren de vorderingen zoo snel, en de schuld lag niet uitsluitend bij de leerlingen, want meer dan eens moesten de lessen geschorst worden.

Sedert den brand van 1755 werden geen groote verwarmingstoestellen meer in de academie geduld. Alleen "vierpannen" mochten de koude voeten der stilzittende leerlingen eenige warmte verschaffen, maar waren onvoldoende om bij hevige koude de lokalen te verwarmen, zoodat dan de lessen eenvoudig geschorst werden.

In 1767, teekent Garemijn aan: "In Januari, groote coude begonst: den 7 Januari tot den 22 dito is 13 dagen, niet geteekent". De leerlingen waren daarbij in het onzekere nopens het hernemen der lessen en de zorgzame bestuurder beslist dan ook: "In het toecomende als het soude vryesen, aen te placken aen t'huys van M. De Cock, Garemijn en aen d'academie op gecouleurt papier". In 1768, lezen we: "Den 15 December, coude begonst" en later "den 13 January 1769, niet geteekent, om reden dat zy van snee een osse maecten". "Den 26, 27, 28 January niet geteekent, causa de subite vorst".

Benevens de guurheden van het weder, waren de onregelmatigheden van de modellen oorzaak van schorsing. "Percijn droncke... Percijn kwalick geworden... Percijn kwalick geworden en gevallen... Derijcke t'huys gebleven, causa sciatica... Van Oost qualyck geweest", zijn zoo vele opmerkingen die Garemijn in zijn notaboekjes aantee kent. Slechts bij uitzondering kon in die onregelmatigheid voorzien worden, aldus lezen wij "Floré heeft hier de leste avont gestaen, causa Cleyn's ongemack".

Ook wanneer er feest in stad was, hadden de teekeningen geen plaats. Aldus "den 3 mars (1769) de vieringhe van den burgemeester Pardo, dan niet geteekent".

Als bestuurder had Garemijn bizondere aandacht te wijden aan de wijze waarop de lessen gegeven werden,

aan de bereikte vooruitgang en aan de uitslagen van de wedstrijden.

Deze laatste vooral trokken zijn aandacht. In 1768, schrijft hij onder den titel :

“ Reflectiën raekende van wanneer men om plaetse teekent, dat alle die naer 't model teekenen moeten sitten op de bancken, maer niemant en magh teekenen achter die, die op den oppersten banck teekenen, want het gebeurt dat een goeden copist dan can naervolghen dien die voor hem is teekenende, ende alsoo hij dan deselve actie heeft van dien goeden teekenaer die op den banck sit, dien die achter hem teekent, veel daer naer doet, gelijk bij mijn kennisse geschiet is in de lesten om plaets teeckenynghen van den om prys teeckenynghen — dezen 13 february 1767. Voor memorie ”.

Hij voegt bij die opmerking een uittreksel uit het nieuw opgesteld reglement van de academie van Antwerpen :

“ Alsoo de classe naer 't model in twee wordt gesepareert om bij dies yder goede plaetse soude hebben, soo ist dat de eerste classe naer 't model alleenelyck teekenen, ende die van de tweede classe naer 't model hun retireeren. Ende de eerste classe gedaen zijnde, teekenen de andere van de tweede classe naer 't model ende dan blijven die van d'eerste classe t'huys. Nota, dat die van de tweede classe mogen comen sien den avent als d'eerste gedaen hebben ende oock die van d'eerste classe comen sien als die van de tweede classe gedaen hebben. Nota, dat op desen selven tijdt oock alleenelyck die om prys teekenen naer 't plaester op deselve wijze als die naer 't model. Dit reglement eerst geëxecuteert den 22 february 1768, zijnde den eersten dagh, dat die naer 't model om prys hebben geteekent ”.

In 1765 teekent hij nog aan : " Nota. Te teekenen up gelyck couleur papier, alsoock de teekeningen niet grooter te maeken als de casse, daer die in worden gesloten. "

" Nota. Te beginnen als men om prys teekent naer de printe met het nieuwjaer, ende als men swaere modellen geeft, wat meer tyd geven. "

In 1766, werden de prijswinnaars in de wedstrijden voor het eerst vereerd met een gouden of zilveren eerepenning (1).

Om het gedrag en de tucht op de school, had Gareminj bizonder te zorgen. Het was niet altijd gemakkelijk die rumoerige jeugd te beheerschen en meer dan eens zag de zachtmoedige bestuurder zich genoodzaakt krachtdadig op te treden.

Uit het " reglement van de leerlingen zoo in de figure als in de architecture van de koninglijke academie der schilder, beeldhouw- en bouwkonsten binnen de stad Brugge " dat weliswaar slechts den eersten October 1775, dus eenige maanden na Gareminj's vertrek, officieel uitgevaardigd, maar in werkelijkheid sedert lange jaren toegepast werd, vernemen wij dat " niemandt hem vervoordere van zig in de respectieve leer-scholen te presenteeren met schortvellen, voet-regels, stokken, kaenen, ofte diergelijke nature; alsook van aldaer te brengen eenige lessenaers, bakken ofte anders, dan alleenelyck eene portefeuille voor die naer het leven ofte plaester zullen komen teekenen, voorzien van alle hetgone daer toe noodig is, als papier, crayons ende anders tot dies noodzakelijk. Ende de teekenaars in de architecture eene behoorlijke bord en zwé, met den boek der vijf orders door Vignole. "

Bovendien " zal de silentie in het uysterste vigueur " onderhouden worden, en is het " stricktelyck verboden

(1) A. DE WITTE, *La médaille au palmier de l'académie de peinture et d'architecture de Bruges*. — *La Gazette Numismat.* t. III (1898), pp. 7-10.

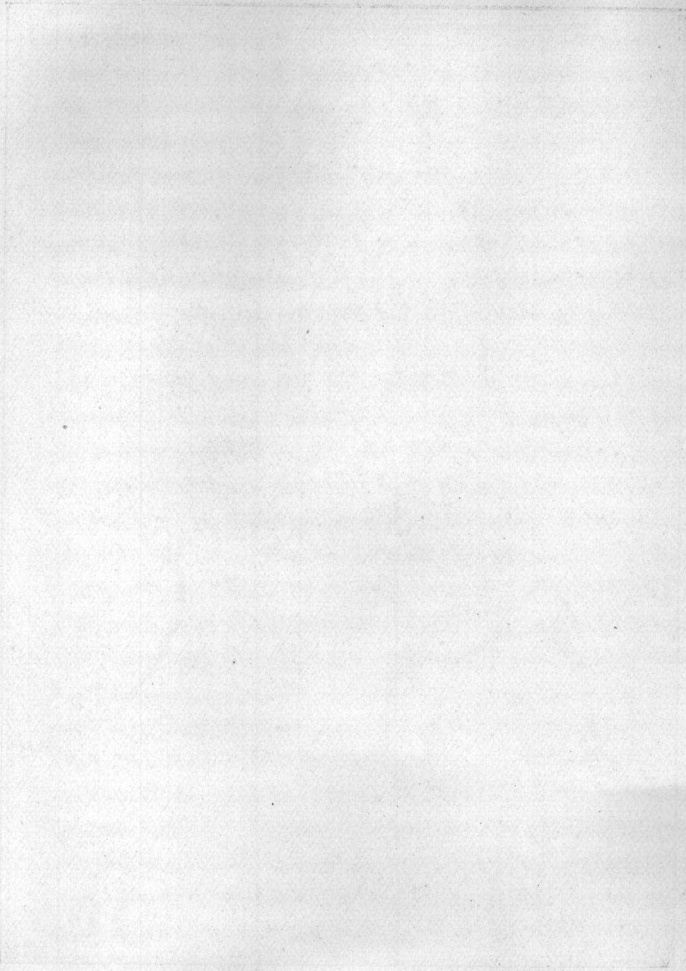
Afb. V.

DE LIERESPELER (1757)

(Mr Louis Godefroy, 19, Rue Caumartin te Parijs)

1788

van ongeschikte woorden te spreken, veel min te zweeren ofte vloeken, iemand te schelden, 't zij met woorden ofte werken, van te twisten, kivagien ende murmurationen te veroorzaken ". Zelfs buiten de gebouwen moesten de leerlingen zich op deftige wijze gedragen. Niet alleen verbood het reglement " de stads sentinellen in het feit van hun consigne te insulteeren ofte overweldigen en den klerk der academie te injurieeren ", maar eveneens " de comedien, redouten, concerts ofte eenige andere publicque ofte particuliere spectacels bij te wonen ", wanneer er lessen op de academie plaats hebben. Eindelijk zou er " particulierlijk gelet worden op de gone die naer het komen ende eyndigen der lessen hun zullen attroupeeren op de straeten om te schreeuwen ende te tieren, bellen en kloppen aen de huizen, smyten met steenen, vegten ende querelleren, ofte eenige troubels te veroorzaken, met interdictie van naer de academie te komen en weder te keeren met torsen ofte diergelijk licht, om te voorkomen alle onheylen; zullende alleenelyk tot het noodzakelyk licht mogen gebruyken de gewoonelyke lanterne ".

Dat het Garemijn van den beginne ernst geweest is met de tucht en de orde, blijkt al dadelijk uit de omstandigheid dat hij " d'eerste mael de twee sentinellen aen d'academie, 28 October 1765 " deed plaatsen, al schijnen deze niet altijd het vereischte gezag te hebben kunnen afdwingen, want " op '16 November 1768 " teekent hij aan " bij order van den heer burgemeester, (heb) ick door een schaedebeletter alle die met olie-koecken aen d'academie stonden, deselve doen weggaen en op de nieuwjaer brugghe doen staen ".

In 1774 meldt hij " den 24 January, synde redoute, Reynghout, uyt de comedie plaetse doen haelen, den 25ⁿ andermaal uyt de comedieplaetse doen haelen en geordonneert in de classe van printen te blijven, alle avonden en mijn lampen te ontsteken ".

Wanneer de maat overliep schrikte de bestuurder niet voor de uiterste maatregelen terug. In 1767 lezen we "op 19 February de academie ontseght aan Pieter Beuck, Gent"; in 1768 "Coppée, 30 November, wegh gesonden". Met een zucht van verlichting meldt hij "1 n. Xber 1768. Poelvoorde stouteryck is soldaet", blijkbaar voldaan over dit vrijwillig vertrek.

Benevens de inwendige orde, moest de bestuurder bekommerd zijn om de naam en de faam zijner instelling. De academie was immers een luister der stad en de openbare meening stelde een werkdadig belang in haren bloei. Dit was op schitterende wijze ter gelegenheid van den brand in 1755 gebleken; de samenstelling en de bijval van de "jointe" legde daarvan getuigenis af, en bovendien bleek dit uit de bezoeken die door kunstbeschermers gedurende de lessen afgelegd werden. Onder hen ontmoeten we in het seizoen 1768-69: Papa Coppeters die 2 sch. drinkgeld voor de modellen naliet, Mocqué 5 d., Cleys, 6 d., Moentack, 1 sch., Papa Coppeters, 5 sch., Prins de Ligne, 2 sch. Kney, vicomte, 1 sch. Verder, de Maerlop 11 sch. J.B. Malcamps, 1 sch., een engelsman 0-1-0, Colinet 0-1-0, Vanheule 0-1-0, Stochove St Cathérine 0-1-0, dezelfde 0-1-0, H. Legillon, 0-1-0, Suvée 0-4-0.

Den 11 December 1767 staat er aangeteekend "Jean Robert Gislain Caïmo, Evêque de Bruges, chancelier perpétuel et héritaire de Flandre, Docteur en Théologie de l'Université de Louvain etc. etc. heeft in den boeck geteekent."

En den 20ⁿ November 1768 "den Grave van Zincendorft met Mr Fels, op d'Academie." Kwamen ook nog op d'Academie volgens de aantekeningen van Garemiijn op het "Register der Academie" (Stadsarchief) den graaf van Cobenzl, den prins de Ligne (17 Maart 1769) den Grave van Salm, bisschop van Doornijk (18 Oogst 1769) en den bisschop van Ieper.

Een zoo zorgzaam man als Garemijn zou zich weinig gedrukt voelen door de beslommeringen van zuiver bestuurlijken aard die zijn ambt noodzakelijk medebracht. Met de stiptheid die we bij hem hebben leeren kennen vervult hij ook deze ambtsplichten.

Reeds in het begin van zijn bestuurschap, den 6 December 1766, bekommert hij zich om de algemeene inrichting. Hij teekent aan : " Vraege, te mogen hebben de reglement van de brugsche academie. Primo, de obligatiën van d'heeren confraters. Secundo, de heeren assessseurs ofte " jointe " met hun maendelijksche vergaerder. 3 classen naer 't model, naer plaester, naer printe, in questie prysdeelinghe ".

In 1772, maakt hij zelf den inventaris op van de verlichtingstoestellen der teekenschool : " Memorie van de lampen desen 18 mars 1772 : 7 in de classe vooren ; 20 bij Derycke is 27. In de kelder, 53 ; voor den trap, 4 ; is te samen, 84 lampen ".

In 1765 doet hij in den toren van de *Poortersloge* het volgend bericht uithangen dat hij in zijn notaboekje overschrijft :

Een ider wordt aansocht die op dees thooren gaet
dat als hy neder comt, geen vensters openlaet.

Vous qui montez à haut, valets ou maîtres
Descendez prudemment et fermez les fenêtres.

Op het laatste van zijn bestuurschap, den 13 februari 1775 wordt het " reglement voor de goede bestiering van de koninglijke academie van schilder, beeldhouw en bouw-konsten opgerecht binnen de stad Brugge " door Maria-Theresia uitgevaardigd. Het bevat de huis-houdelijke ordening van de instelling.

De " jointe " samengesteld uit een " president ", twaalf " assessseurs ", twee schilders, leden der academie, twee bouwmeesters, een zilversmid, een beeldhouwer, een secretaris en een penningmeester, allen met beraadslagende stem moeten het hooge bestuur der instelling bezorgen.

De voorzitter en de bijzitters worden verkozen uit de "beminnaers der konsten die zig zullen voor altijd verbonden hebben van jaerlijks te contribueeren tot den onderhoud van dezelve academie en de stemming zal plaats hebben tusschen de leden van de jointe en de gedeputeerde ».

Deze laatste, twaalf in getal, worden om de vier jaar door de beschermers der academie verkozen, twee uit de geestelijkheid, twee uit den adel, twee uit de kooplieden, twee uit de begoede burgers en vier uit de beoefenaars der vrije kunsten, schilders, beeldhouwers of bouwmeesters.

De voorzitter en bijzitters worden verkozen om de drie jaar, met recht van hernieuwing voor den voorzitter en verplichting voor de bijzitters van telkens acht oude en vier nieuwe leden in dienst te hebben. Een jaarlijkse gedeeltelijke kiezing zal daartoe op den naamdag van den h. Lukas plaats grijpen.

De "jointe" samen met de gedeputeerden kiezen hun secretaris en tesorier voor een tijdperk van drie jaar, met recht van hernieuwing.

Alles wat "het order, regeeringe, bestier en bediening" betreft, zal door de leden der jointe met meerderheid van stemmen in een maandelijksche vergadering beslist worden. Het benoemen van leeraars en adjointen, het aanvaarden van leerlingen, het teekenen om prijs, het toekennen en uitdeelen der prijzen en het vaststellen der jaarwedden wordt door de "jointe" en de "gedeputeerden" met meerderheid van stemmen geregeld.

De "confraters" der academie verbinden zich voor heel hun leven, door het handteeken in het ledenboek, tot eene jaarlijksche bijdrage van ten minste 10 schellingen wisselgeld. Hun aantal steeg gedurig; ten jare 1763 waren ze met 327 ingeschreven.

De vrijgevigste confraters verbonden zich bovendien tot eene gifte bij hun overlijden. Zoo handelde de

douairière de Peneranda du Fillie, die in 1767, benevens een jaargeld van een pistole wisselgeld, een doodschuld van 100 gulden aanging. Eveneens Maria Carolina de la Neve die boven haar jaargeld van een pond grooten, 25 pond doodschuld beloofde.

De inkomsten der academie bestonden hoofdzakelijk in de bijdragen der confraters. Bovendien moesten de leerlingen schoolgeld betalen. In 1768 wordt dit schoolgeld, althans ten deele, door Garemijn aldus vastgesteld: "Lyste van de classe van d'architecture ten jaere 1768: 12 in d'eerste classe à 3 sch. wisselg. yder, 1-16-0. 30 in de classe twee, yder à 14 st., 3-0-0. 30 in de derde classe, 2-5-0. Wisselgelt: 7-1-0.

Nota. De lysten uyt te geven tot ophaelen van 't gelt; 't gone yder moet geven tot het parmenten van de prysteekeninghen uyt gegeven op den 1 February 1768. De classe naer 't model betaelt ordinar 17 stuyvers en aelf en zyn alsnu met 17 teeckenaers, in wisselgelt L. 2-2-7. De classe naer plaester betaelt yder 17 1/2 st. in wisselg. syn met 28 teeckenaers L. 3-10-0. De eerste classe naer printe betaelt 14 st. syn alsnu met 16 teeckenaers 1-12-0. De tweede classe naer printe betaelt yder, st. en aelfen met 63 die teeckenen 4-12-0. Waer in wisselgelt L. 11-10-0. Al te sament L. 19-0-0 wisselgelt".

Zij die uit den vreemde kwamen en niet tot het einde van het schooljaar de lessen volgden, betaalden in evenredigheid. In 1773 teekent Garemijn in zijn nota-boekje: "Sr Willecam van Veurne, commen naer printe teeckenen op d'academie den 15 Nov. 1773 voor memorie". En verder: "Sr Willecamp is naer Veurne gegaen den 2 April 1774 en hadde 4 maenden en aelf betaelt à 8 schellingen".

Onder de leerlingen die uit den vreemde kwamen om de lessen van de academie te volgen, stipt Garemijn nog aan: "Louis Poupeuil van Bergen St. Winnox (1769). Fraeye en Seffer, duytzman, 1769. M. Waché gecomen

van Parijs, 29 November 1768 (tot 9 Maert 1769) M. de Brou, ingénieur en chef de Termondt à la Monnaie à Bruxelles, op d'academie geweest den 22 December 1769, blijft voor 2 maenden. M. Begyn van Mons, silversmet, geweest 26 Januari (1768) met jr. Roosendaele en Rocquière. St De Gernier en Guillem. Vanden Beken van Geeraerdbergen, begonst in mijn classe te teekenen den 16 nov. 1773 ”.

Het bestuur van Garemijn aan de academie heeft weinige buitengewone gebeurtenissen gekend. Den 1 Maart 1767 werd in de jezuieten-kerk een plechtige Te Deum door den abt van Duinen gezongen, ter gelegenheid der genezing van gouverneur-generaal Karel Alexander hertog van Lorreinen, sedert den 19 April 1755, “ protector ” der academie. Ter opluistering had men boven den ingang van de Poortersloge het volgend jaarschrift uitgehangen: “ CONVALUIT PRINCEPS, GAUDETE OMNES ”, alsook een menigte andere opschriften in de kerk zelf.

In 1768 werd de vijftigste verjaring van het bestaan der academie herdacht. Bij deze gelegenheid besliste men de grafzerk van J. Van Eyck die in de St. Donaas-hoofdkerk door de beeldstormers in de zestiende eeuw vernield werd, te herstellen. J. Garemijn werd belast de vereischte machtiging van het kapittel te verkrijgen, wat zonder moeite gebeurde (1). Daar echter het noodige geld om het ontwerp in marmer uit te voeren ontbrak, stelde de academie zich voorloopig tevreden met geschilderd hout. De leeraar Paul De Cock werd met dit schilderwerk belast; een “ pyramide ” met in medaljon het portret van Jan Van Eyck en eronder het vroegere grafschrift, vier versregelen van den capucijn Fidelius van Kortrijk en het jaarschrift “ HOC ITA RESTAURAVIT ACADEMIAE ZELUS ” werd op de begraafplaats opge-

(1) W. H. J. WEALE, *Hubert and John Van Eyck. Their Life and Works*. London, 1908, blz. L en LI.

timmerd, dit alles volgens het ontwerp door J. Garemijn opgemaakt. Dit voorloopig timmerwerk werd evenals de St. Donaas hoofdkerk tijdens de fransche overheersing het offer der republikeinsche vernielzucht.

Eene laatste gebeurtenis, de plechtige ontvangst van J. B. Suvée, onderscheidde Garemijn's bestuur.

Op 31 Augusti 1771 was Suvée, oud leerling der Brugsche Academie, te Parijs prijswinnaar der schilderkunst in den wedstrijd der Fransche Academie uitgeroepen. Den 5ⁿ September werd dit nieuws te Brugge bekend waar het een buitengemeene vreugde en geestdrift verwekte. Den 16ⁿ October werd Suvée plechtig in zijne geboortestad ingehaald. Een prachtige "cavalcade en carossade uytgevoerd door de heeren regeerders, confraters en premissen der Academie" werd aan de Ste. Kathelijnepoort gevormd om Suvée te Steenbrugge te gaan begroeten. Benevens de verkleede dragers van jaarschriften, telde de stoet niet minder dan 34 praalrijtuigen, waarin hadden plaats genomen, de prijswinnaars uit vroegere wedstrijden, de gedeputeerde confraters, de vroegere prijswinnaars der Brugsche Academie, de leden van de jointe en de notabelen der stad. Jan Garemijn zat bij de leden van de jointe in de "carosse" van den heer Melgar, vergezeld van Paul De Cock en den "heer advokaat van Outryve". De rijtuigen waren gevolgd door "de musique van het regiment van Vierset" alsook door "een compagnie academiciens, alle in schoone groene gegaloneerde uniformen met twee postillons in gelijke kleedinge". Dit alles werd gevolgd door den primus zelf gezeten in gezelschap van Charles de Schietere, voorzitter der Academie in een "carosse" bespannen met zes paarden. Een compagnie brugsche troepen sloot den stoet.

Onder de luidruchtige belangstelling van de bevolking begaf men zich naar de Poortersloge, waar bij versiering van tallooze jaarschriften en gelegenheidsverzen, de gebruikelijke lofreden uitgesproken werden. 's Avonds

vereenigden zich de deelnemers in een banket ten getalle van 120.

Dit feest is de laatste buitengewone gebeurtenis in de Academie ten tijde van Gareminj's bestuur.

Den 22 Maart 1775 diende de brugsche meester zijn ontslag als bestuurder en als leeraar in (1). Paul de Cock werd tot zijn opvolger aangesteld.

Lodewijk Van Peteghem heeft beweerd dat dit ontslag veroorzaakt werd door een meeningsverschil van den bestuurder met den leeraar, Paul De Cock, "bijgenaamd Coksjen, bouwkundige die zich ook met schilderkunde wilde bemoeyen, man van klein talent en zeer listig" (2). Deze beweesing die steunt op bijvoegsels aan de levensbeschrijving door P. Ledoulx (3), kunnen we moeilijk aanvaarden.

Het is onbetwistbaar dat De Cock geen buitengewoon begaafd schilder is geweest, al bezat het vroegere brugsch Museum van Schilderkunst een klein doek dat behendig afgewerkt is. Van een oneenigheid met Gareminj blijkt niets in de gebeurtenissen; integendeel Gareminj noemt hem in zijn notaboekje steeds "Cosijn De Cock" welke titel in het achttiendeuwsche Brugge ongetwijfeld op vriendschap duidt. Bovendien, zitten De Cock en Gareminj in hetzelfde rijtuig op de inhaling van Suvée en eindelijk maakt Gareminj van 1777 tot 1783, dus na zijn ontslag als bestuurder, drie schetsen voor schilderijen door De Cock uitgevoerd.

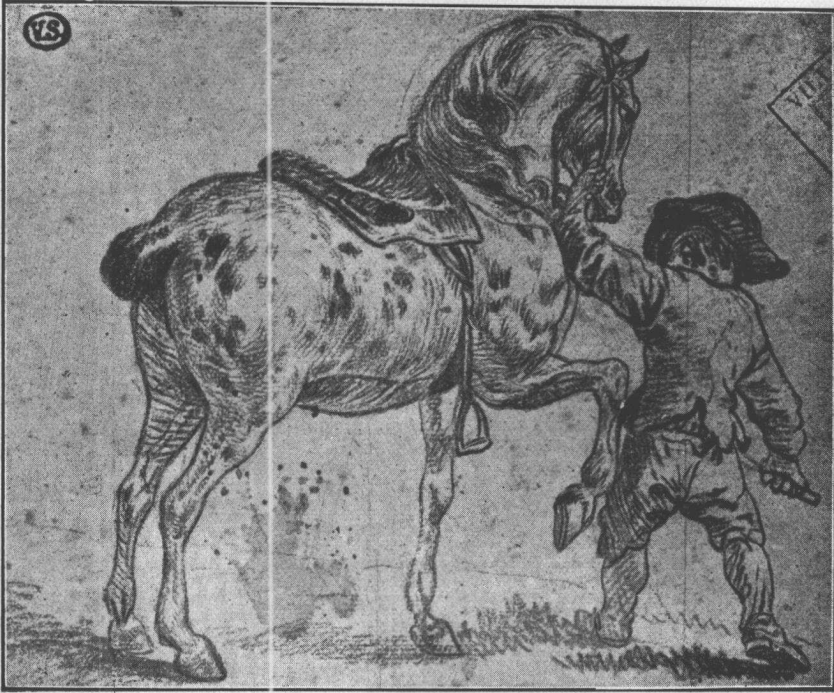
Misschien is de reden van het ontslag van Gareminj te zoeken in een geschil met de leden der jointe of sommige der bijzitters, want het is opvallend dat de oud-bestuurder na 1775, nooit meer in de Academie-registers genoemd wordt, en zich onthield van elke deelneming aan het jaarlijksche banket, dat op St. Lukasdag de confraters vereenigde.

(1) Zie Bijlagen I, Boekenschouw, n° II, en II, Oorkonden, n° III.

(2) VAN PETEGHEM, *Levenschetsen*, o. c., p. 7.

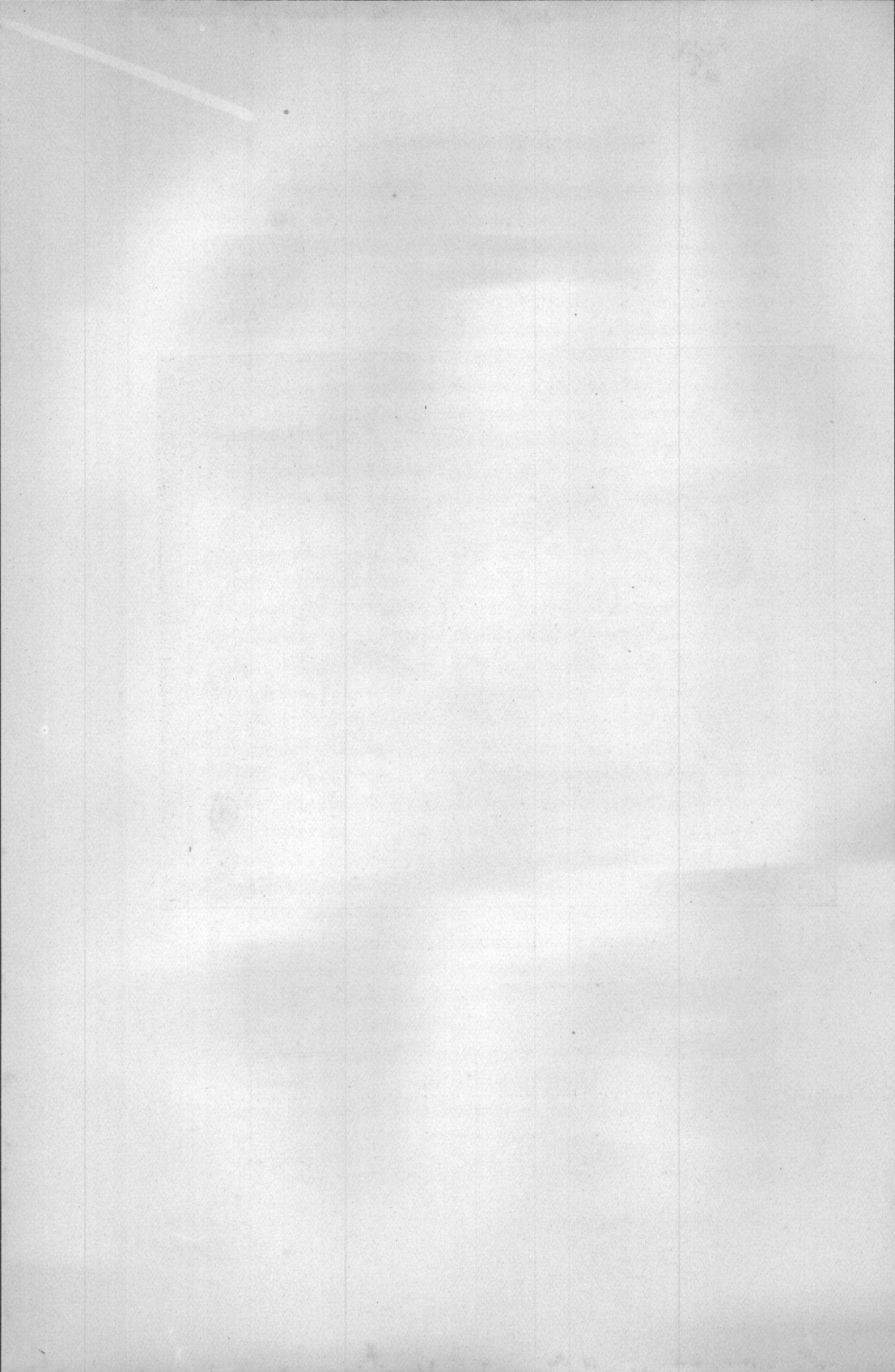
(3) Zie Bijlagen, I, Boekenschouw, n° II.

Afb. VI.

PEERD EN GELEIDER (TEEKENING)

(Verzameling Steinmetz in het Gruuthuse-Museum te Brugge)

Wanneer we een algemeenen blik werpen op de werkzaamheid van Garemijn als bestuurder der Academie, kunnen wij den indruk niet ontgaan dat hij met stiptheid en zorgvuldigheid zijne taak vervulde, zonder van eenige oorspronkelijkheid blijk te geven. Hij was allermint een hervormer, een bezieler of een leider. Ook zullen slechts de gewilligste zijner leerlingen een duurzamen invloed van zijnentwege ondergaan.

Op de eerste plaats dient onder hen genoemd te worden, Pieter Ledoux, wiens talent niet op de hoogte van zijnzen goeden wil was, en die meer als opsteller van levensberichten dan als schilder dient genoemd te worden.

Onder de navolgers van Garemijn's schilderstrant, heeft A. Suweyns (1) in de meeste zijner werken met buitengewone slaafschheid zijn voorbeeld nagebootst, zonder er de zwierigheid en het koloriet van te bereiken. Meer oorspronkelijkheid bezat Jan Verbrugge die wellicht onder Garemijn's invloed, het schilderachtige van zijne stad en omgeving heeft leeren inzien, en wiens penteekeningen niet zonder bekoring uitgevoerd zijn. Buiten deze drie kunstenaars heeft Garemijn nog aan de opleiding medeholpen van Jakob De Rycke, die veel te zwaar aan de hand was om de luchtige trant van zijn leermeester te kunnen evenaren, van Hendrik Imbert des Mottelettes wiens hoofdverdienste in nauwkeurige copiën van meesterwerken gelegen is, van Pieter Goddijn die zich te Rome door de italiaansche school liet beïnvloeden, van Augustijn Vanden Berghe die misschien van zijn leermeester het levendige koloriet leerde, en eindelijk van Jozef Vander Donckt, die bij Garemijn wellicht te korten tijd in de leer ging om een diepen invloed te kunnen ondergaan. Verder worden onder de navolgers en leerlingen van Garemijn nog

(1) De kruiswerk in de O. L. V. kerk te Brugge is het werk van dezen schilder.

vermeld Bernard Fricx (1), Frans Van Paemel en Bernard Verschoot. Hunne werken zijn zoo zeldzaam dat het niet mogelijk is nader te bepalen welken invloed Garemijn op hen mag uitgeoefend hebben.

E. HOSTEN en EG. I. STRUBBE.

(1) Van dezen schilder, wordt een doek in de S. Salvatorskerk te Brugge bewaard.

BIJLAGEN.

I. Boekenschouw.

I.

J. Garemijn's notaboekjes.

Behalve de hoogervermelde studies, onder dewelke, bijzonderlijk LEDOULX en de insiding van WEALE's *Catalogue* moeten genoemd worden, hebben we de leeraarsnotaboekjes van J. Garemijn benuttigd.

Het eerste notaboekje dat over het schooljaar 1765-66 loopt, werd ons ter inzage verstrekt door den gewezen bestuurder der brugsche academie, Flori Van Acker, in wiens bezit het zich bevindt.

De notaboekjes over de schooljaren 1766-67 ; 1767-68 ; 1769-70 ; 1771-72 ; 1772-73 ; 1773-74, zes in getal, zijn thans in het bezit van den leeraar aan de brugsche academie, Emiel Rommelaere, die ze ons bereidwillig liet benuttigen.

Eindelijk heeft weled. heer Cam. vande Walle de Ghelcke, te Brugge, ons het in zijn bezit zijnde notaboekje over het schooljaar 1768-69, ter inzage medegedeeld.

De notaboekjes over het schooljaar 1770-71 en het laatste over 1774-75 hebben we, trots ijverige nasporingen, nergens kunnen ontdekken. Het is niet onmogelijk dat ze verdwenen zijn, daar Garemijn's notaboekjes een tamelijk onoogig uitzicht hebben.

We hebben eveneens het fonds der brugsche academie op het stadsarchief nagezien, en er enkele inlichtingen kunnen uit putten.

II.

Eigenaardigheden uit Garemijn's leven.

J. GAREMIJN EN H. PULINX.

... de architecture schilderde hij uytvoerigh, namentlyck in syne arcken triumphal, gelyck ten jaere 1740 gebleken heeft voor de Jubilé van den bisschop Henricus Josephus van Susteren, voor het capittel van St. Donaes, de welcke hij schilderde om haere groote, op het capittel, alwaer hij hadde een kleyn rencontre met Hendryck Pulinx een goeden beeldhouwer, den welcke een ambitie hadde om yder van de constenaers onder sijn bevel te hebben, soo schilders als beeldhouwers, en bestondt om hem wat te corrigeeren in sijn werck werck in presentie van eenige canouijken, waerschijnlijk peysende : " ick sal u hier wat verkleynen, en mijn oordeel grooter doen schijnen als het uwe ", waer op Garemyn strackx hem omme keerde, en met een spitige maniere seyde : " Siet Pulinx, hebt gy maer dat te seggen, gij kont van hier vertrecken, want ick in geen deelen van u advisen noodigh hebbe ", waermede Pulinx vertrock seggende : " men magh tegen u niets seggen ", waerop hy antwoorde : " k' en hebbe met u praets geen affaires ".

... en ten jaere 1749, de arcke voor het selve capittel die moeste dienende voor de Jubilé van het H. Bloet, de arcke die voor het stadhuis stondt in de preecheers-straele, synde van een uytnemende trotse gouste, terwijl hij met de selve wercken besigh was, hadde hij een tweede rencontre met den geseiden Pulinx, want alsoo hij de teekeningen gemaect hadde van de triumphe-wagens die moesten dienen voor de processie en de selve niet en soghte te schilderen, soo quam den gesyden Pulinx, beneffens Jo^h Charles Custis, kerckmeester van den H. Bloede, om hem voorder te praemen tot het schilderen der selve, twelcke hij refuseerde, waer op Pulinx seyde: « Mynheeren moesten u doen haelen met twee schaedebelletters uyt uwen huys », het welcke Garemijn hoorende, staende op eenen hoogen trap besigh sijnde met compost te leggen, om het werck te vergulden, schoot in colere, en seyde: « dat ick het niet en liete, ten respecte van mijnheer Custis, ick seerde de panne met compost op uwen kop, en gaet uyt mijn huys, of ick schop u daer uyt », waer mede Pulinx stille sweegh, en vertroock, geen voorder tentativen meer durvende doen, welcke triumph-wagens als dan geschildert wierden door Antone Suweyns en andere.

J. GAREMYN EN P. DE COCK.

... Matthias de Visch, overleden sijnde op den 23ⁿ april 1765, soo heeft Joannes Garemijn gevraeght het professeurschap der Academie in de figeure, het welcke hij verkregen heeft, met alle voisen van de Joints der geseide Academie, op den 30 April, met de volle directie van de interne police, niettegenstaende dat Paulus de Cock het selve oock vraeghende, op den selven voet gelijk Matthias de Visch het gehadt hadde, het welcke daer naer een groote jalousie heeft gebaert, tusschen de Cock en Garemijn, waer naer dat er uytgevolgt is die groote cabale, die ten jaere 1774 is uytgeborsten, om alle welcke moeyelijckheden, Garemijn volontairelijk sijne demissie heeft gedaen, op den 22 maerte 1775.

J. GAREMYN EN ZIJN BROEDER FRANS.

... Sijnen broeder Franciscus Garemijn hadde in sijn joncheyt hem begeven op het cleermaecken, maer alsoo hij geen grooten werck-ader hadde, heeft het selve ambacht verlaeten, hem voorders bemoeyende met kleynigheden te schilderen; sijn humeur verschilde veel van dat van Joannes, vermits hij zich vergeestighde en somwijlen wat vergat door den dranck, omdat hij een drooge lever hadde, heeft Joannes hem weghejaeght die een spaersaemen aert hadde, dat hij ten lesten overal sijn trachtete te onderhouden, en namentlijk bij de buyten pastors ende boeren, maer dit sijn geluck nogh niet konnende maecken, is ten lesten bij sijn broeder weerom gekomen, doch voortgaende in sijn maniere van leven, en dat hij maer en diende voor last en confusie van sijnen broeder, heeft Joannes hem door het magistraet doen stellen tot de cellebroeders, aldaer betaelende sijne tafelkosten, den welcken aldaer is overleden naer eenige jaeren

daer geweest te hebben en wiert begraven op het kerckhof van O. L. Vrouwe in Brugghe.

GAREMIJN'S HUWELIJK EN KARAKTER.

... Joannes Garemiijn hield sijn huishouden met sijne suster Anna sonder eenige dienstmaerte te hebben, altijd gespaersaem levende, maer de selve bij ongeluck vallende op de kuipe waer door sijn verminckt wiert, en niet meer voort en konde. soo heeft hij op het aenraeden van een heer genomen een dienstmaerte voor den toesight van sijn huishouden, genaemt Francisca Achtergael, soo is ten lesten sijne suster Anna van alle haere ongemacken komen te overlijden, ten jaere 1789, dewelcke hij heeft laeten begraven op het algemeyn kerckhof buyten de S^c Catharinepoorte.

Hij hem nu van alle last ontslaegen siende, en door sijn gespaersaemheyt groot capitael gewonnen hebbende, heeft vremde gedachten gekregen, gelijk hij vol aerdigheden bestond.

... heeft ten lesten de geseyde Francisca Achtergael gevrijd, soo dat hij met haer het contract van huwelijck heeft gepasseert, op den 21 April 1791 wesende Witten Donderdag, en is met deselve getrouwt op den ... meye daernaer, in de prochiale kerck.

... hij was van een scherpsinnigen en geestigen aerd, dat hij door sijne klucht-vertellende spreek-wijse, selden een vaste redenvoeringe hadde, hebbende sijn leven-loop voleyndight in den ouderdom van ... jaeren op den , geen kinderen hebbende verweckt nyt dit sijn eerste en leste huwelijck.

... hij was een man van groot gedaght en sneeg begriip, dat hij eenen konstschilder is geworden, vermaert door sijne wercken, sonder oijt de stad van Brugghe verlaeten te hebben, om de selve in andere steden en landen te gaen leeren, sijne gedeurige besigheden en menighvuldig tekenen hebben hem soo verre gebragt, sijne groote gespaersaemheyt met sijne neerstigheyt hebben hem doen rijckdom vergaderen, vermits hij hem wel heeft doen betaelen dat hij voor het leste van sijne jaeren treffelijck konde leven.

BRUGGE. *Boekerij van weled. heer L. Ryelandt. P. Ledoulx's konstschilders.*

II. — Oorkonden.

I.

Aanteekening door J. Garemiijn over de geschiedenis der brugsche academie van 1755 tot 1757.

Naer dat de academie afgebrand was en dat een groot getal van inwoonders ende welbegoede persoonen hun voor confraters geteekent hadden, soo wiert in het stadhuis eene generaele vergaederinge gehouden aengaende de erinstellinge der academie om te nemen verscheyden besluyten als mede wiert door de gemelde heeren beslooten en verkooren een seker getal van persoonen om te dienen voor de eerste jointe ingevolgen den nieuwen resolutieboek, f° 1 en 2.

Op den 9 October 1755 wierd by de generaele vergaederinge beslooten in de jointe te stellen eenige expert van ider wetenschap ingevolge den selven resolutieboek.

Op den 31 Meye 1757 was 't dat met meerder luyster als oyt, voor den eerste mael de eerste pryzen gegeven wierden bestaende de twee eerste pryzen in goude medaillien die mildelijk gegeven waeren door mher Pieter François Vincent Burggrave De Voogd en de silvere door Jo^r François d'Hooghe en d'heer ende Mr Pieter Huwyn.

BRUGGE. *Boekerij van den heer Ach. Van Acher*,
Los blad in Hs. van Ledoulx's Konstschilderen.

II.

Afschrift van de beraadslaging inhoudende de benoeming van
J. Garemijn tot bestuurder der brugsche academie (1785).

Copie Commissie.

Actum 29 April 1765, ter extraordinaire vergaederinge van d'heeren gecommiteerde Assesseurs ter Directie van de Vrye ende Exempte Academie van de Schilder en Bauw Konsten in Brugghe.

Presenten,

de seer Eerweerde heeren Robertus van Severen, abt van Duynen ende Joannes vander Stricht, proost van O. L. Vrouwe,

M'her Pieter François, burgraeve de Vooght, hoogh bailliu der stede van Brugghe ende lande vanden Vryen,

M'her Jan François Triest, baron, burgemeester actueel vanden landen vanden Vryen,

Jo^r Jan Baptiste Coppieters, voorschepen van Brugghe,
Jo^r Charles Albert de Schietere, heere van Caprycke,
Jo^r N. van Heurne, heere Schiervelde,
Jo^r Jacques Wynckelman, heere van t'Metersche,
Jo^r Adries vanden Bogaerde, schepen vanden Vryen,
Jo^r Nicolaus Emm. Stochove, raedt pensionnaris,
Jo^r Joseph Hergodts, ontfanghere general vande Domeinen,
D'heer Jan Van Steelant, tresorier deser Academie,
Sr Andries Petyt, essaieur vande Munte,
S^r Pr Bral, beelthauwer,
S^r Pr Pepers, beelthauwer,
Sr Antone Suweyns, schilder,
Sr N. Goddyn, deken metser,
Sr N. Bultynck, deken metser,
Sr Laveine, deken, timmerman,
Sr Gombert, deken schrynerker.

Compareerde Sr Jan Garemijn te kennen gevende hoe dat met het overlijden van Sr Matthijs De Visch was comen te vacheren de plaetse van Directeur deser Academie, versoeckende tot aldies vercoren te worden op alsulcke conditien als den voorseide Sr Matthijs de gemelde plaetse van Directeur hadde bedient, immers op dusdanige conditien als d'heeren Directeurs sullen goet vinden, waerop naer sijn vertrek gemaent sijnde, wiert met eenpaerige stemmen denselven Sr Jan Garemijn vercosen ende geassumeert, geconsidereert syne seer bequaeme ervaerenthey in de teecken en schilder conste, voor professeur particulier vande teecken conste ende bovendien directeur van d'interne police deser Academie, met faculteyt van sigh te moghen bedienen 't synen coste van alsulcke mede hulpen als hij te raede worden sal, op ende voor eene jaerlijcsche gratuiteijt van vyfendertigh ponden grooten courant, ingangh neemende met prima Meije, 1700 vyf en t'bestigh.

Plaetse van den segel
van sacken der selve
Academie.

Aldus geresolveert ten jaere en daeghe
als boven my present als secrerader
voorseyd Academie.

Was onderteeckent P. P. Van Overloope.

III.

Verzoek tot ontslag van J. Garemijn als bestuurder der brugsche academie (1775).

Seer Eerweerde, Edele weerde ende voorsienighe heeren,

Myn heeren,

t' Sydert ontrent de thien jaeren herrewaerts, het geluck gehadt hebbende te becleeden de plaetse van professeur particulier vande teecken conste, mits gaeders de gone van directeur van d'interne police der Koninglijcke Academie van Schilder, Beeldthouw en Bauwconsten opgerecht binnen dese stadt Brugghe, tot satisfactie soo ick derve betrauwen, van UEd. voorsaeten ende het publicq, dit uyt craghte van commissie in daeten 29^{en} April 1765, ten dien effecte door UEd. voorsaeten aan my verleent, ende wanof d'eere hebbe hier nevens eene copie te voughen (a), ten eynde UEd. van den inhouden van diere souden wesen onderricht, neme ick de vrijheydt UEd. mits desen te kennen te geven, dat soo ten opsichte van het avanceeren mynder daeghen als reedts bereyckt hebbende den ouderdom van 63 jaeren, als uyt redenen van meenighvuldighe besigheden, het my voortaan onmogelijck soude wesen in de bedieninghe der gemelde plaetse te continuereen, ende het last dan of dependent te draeghen, waeromme aen UEd. eensweghs derve voorstellen ende doen myne volontaire demissie der voorseide bedieninghe, verhoopende dat UEd.

(a) Deze "copie" vormt het voorgaande stuk.

deselve sullen believen te aggrêeren, ende gedient sullen wesen te consenteeren dat vande voorseyde mijne gedaene volontaire demissie note sal worden gehouden, ende aen mij dan of sal worden verleent acte in forma.

Hebbe d'eere mij met de alle respect te teekenen.

Seer Eerweerde, Edele weerde, ende voorsienighe heeren,

UEd. seer Eerweerde en Edeledens oodmoedigsten ende onderdaenigsten dienaer.

Brugghe, den 22 Maerte 1775.

J. GAREMIJN.

Beide stukken :

BRUGGE, *Stadsarchief. — Fonds van de Academie van Schoone Kunsten.*
